«Орон бүхний пролетари нар нэгдэгтүн!»

Анхдугаар ТАВАН ЖИЛ

ТӨВ АЙМГИЙН НАМЫН ХОРОО, АРДЫН Д. Х. Г. ЗАХИРГААНЫ СОНИН

15 дэх жилдээ №1 (1244) | 1963 оны 1 дүгээр сарын 10 | ПҮРЭВ

Ингэ бүрийг хээл авахуулая

Тэмээ нь бусад малыг бодвол удаан өсөлттэй гурван жилд хоёр төлөлдөг учраас ингэ бүрийг хээл авахуулахад онцгой анхаарч бэлтгэлийг зохион байгуулалттай явуулах хэрэгтэй.

Сүүлийн жилүүдэд ингэ хээлтүүлгийн ажлыг муу зохион байгуулсны уршгаар зөв хөн өнгөрсөн 1962 онд Баян, Баянцагаан, Эрдэнэсант сумд 40—213 ингэ сувайруулсан баримт байна.

Буур,ингэний тохироог хянан үзэлгүй, хээл авалтын байдлыг тухай бүрд нь бүртгэлгүй явуулах нь ингэн тэмээ олноор сувайруулахын нэг нөхцөл болдог.

Энэ жилийн байдлаар ингэ буурны тохироо нилээд хэдэн суманд түйлын хангалтгүй явагдаж байна.

Жишээ нь Баян суманд 1 бууранд 38 ингэ, Баянбараат 36 ингэ,Өндөрширээт 37 ингэ, Архуст 20 ингэ тус тус ноогдож байхад аймгийн хэмжээгээр нэмэж тавьсан буур бараг байхгүй байна.

Ингэ хээлтүүлгийн ажил нь өвлийн ид хүйтэн улиралд явагддагаас хүмүүсийн анхаарал ихэвчлэн мал сүргийн өвөлжилт, төл бойжуулах чиглэлд хандаснаас ингэ нэг бүрийг хээл авахуулахад төдий л гүнзгий орж ажиллахгүй байгаа гэмийг санах хэрэгтэй.

Ингэ хээлтүүлгийг явуулахын өмнө нэгдлийн нийгмийн ба амины хээл авах ээлжийн ингэнүүдийг бүртгэн авч буур ингэний тохироо хийж хээлтүүлгийн хэсгийг зохион байгуулвал зохино.

ХАА нэгдэл, сангийн аж ахуйнууд нэг бууранд дунджаар 10—13 ингэ оногдуулахаар бодож хээлтэгч хээлтүүлэгчийн тохироог хийх боловч насаар залуу анх удаагаа хээлтүүлэгт ашиглагдаж байгаа буюу хөгшөрсөн бууранд цөөн ингэ ноогдуулах нь зүйтэй байна.

Мөн түүнчлэн 7 хүртэл насны ингэнд 7—оос дээш насны буур,7—оос дээш насны ингэнд залуу буур ноогдуулахаар бодож насны байдлыг харгалзах хэрэгтэй.

Ноос,үс,сүү шимээр сайн ингэнүүдийг зан сайтай,их ноостой бие бялдраар том, удам сайтай буураар хээлтүүлэх нь тэмээн сүргийн ашиг шим чанарыг сайжруулахын эх үүсвэр болдог.

Буур хүрэлцээгүй байгаа нэгдэл,бригад сууриуд буурны хүрэлцээнээс болж хоорондоо тэгштгэн зохицуулах ажлыг хээлтүүлгээс өмнө хийж гүйцэтгэх хэрэгтэй.

Хээлтүүлгийн цэгийг аль сайн соргог өвстэй хужир давстай усаар элбэг нутагт зохиохын хамт бууранд бага боловч уураглаг шимт тэжээл өгч байх нь хээлтүүлгийн чанарыг сайжруулахад ихээхэн ашиг тустай.

Ингийг голчлон гардан хээлтүүлгээр хээлтүүлдгээс буурыг шөнийн цагт уяж өглөө, орой суулгаж байвал зохино.

Хэдэн жил дараалан нэг суурьт ашигласан буурыг өөр суурьт сольж байх нь тэмээн сүргийн чанарыг сайжруулахад тус дөхмийг өгнө.

Хээлтүүлгэнд орж байгаа ингэ буур нэг бүрт эрүүл мэнд тарга хүчний үзлэгийг явуулж тэнцэхгүйг нь тусгаарлан ялгах хэрэгтэй.

Тэмээн сүргийн хариуллага маллагааг сайжруулан ингээ хээл бүрэн авахуулж байгаа тэргүүний тэмээчдийн ажлын туршлага,арга барилыг судлан дэлгэрүүлэх ажлыг цаг ямагт зохиох нь зүйтэй.

Ингэ хээлтүүлгийн ажлын ач холбогдлыг гүн ухамсарлаж энэ хүү ажлыг үзэл суртлын өндөр хэмжээнд явуулан ингэ бүрийг бүрэн хээл авахуулах нь орон нутгийн нам улсын байгууллага,хөдөө аж ахуйн мэргэжилтэн, малчдын хойшлуулшгүй чухал зорилтын нэг мөн.

ТӨСВИЙН ОРЛОГО БИЕЛЭГДЭВ

Аймгийн 1962 оны төсвийн орлогын төлөвлөгөө 102,4 хувиар биелэгдэв. 13 дугаар авто бааз, Анхдугаар таван жил сонины газар, эмийн сан зэрэг үйлдвэр аж ахуйн газрууд гүйлгээний татвар, цэвэр ашгийн шимтгэлийн төлөвлөгөөг [illegible]—114,7 хувиар, хүнсний комбинат цэвэр ашгийн шимтгэлийн төлөвлөгөөг 294,1 хувиар биелүүлэв. **Дамцагдорж**

ТООЛЛОГЫН ХУУДАС ЭХЛЭН НЭЭСЭН ӨДӨР

Тооллогын хуудсанд . . .

Алтан шаргал нар зүүн өмнөөс мишээж өндөр уулын оройг эмжин гоёсоор их хөдөлмөрийн нэгэн өглөөг эх нутагт минь авч ирсэн 1 дүгээр сарын 5-ны өнтэй өвлийн эглөөний 8 цаг боллоо.

Яг энэ мөчөөс манай сайхан орны өнцөг булан бүрт БНМАУ-ын хүн амын тооллого нэгэн зэрэг эхэллээ.

Аймгийн төвийн Зуунмод хороо захиргааны тоологчид тооллогын анхны энэ өдөр бүгд 527 өрхийн 2089 хүнийг тоолсон байна.

Аймгийн НАХ хэлтэс, Прокурор, авто тээврийн 13 дугаар бааз, үйлдвэр хоршооллын холбоо, төвийн артель зэрэг газрууд ажилчин албан хаагчид, гэр бүлийн хүмүүсийг тооллогын ажилд зохион байгуулалттай бэлтгэл сайтай оруулан идэвхтэй туслалцжээ. Тэрээр артелийн ажилтан Дамбий, эрүүлийг хамгаалах газрын Соднол, 78 настай Баярхүү, 69 настай Дуламжав нарын зэрэг хүмүүс тооллогын ажлыг бэлтгэл хүндэтгэлтэйгээр хүлээн авч тоолуулжээ. Тооллогыг эхлэх үеэс хэдхэн мөчийн өмнө аймгийн больницын төрөх тасагт хүү Нэргүй, охин Гэрэл нар эхээс төрж тооллогын хуудсанд нэрээ бичүүлэн тоост хорвоод дуугаа өргөлөө. Д ЖАДАМБАА

Давхар баяр

Монгол орон даяр хүн амын тооллого эхэлсэн 1963 оны 1 дүгээр сарын 5-ны өдрийн 15 цагт аймгийн баруун тойргийн жижигхэн цагаан байшинд Лаагансүрэн ахлагчтай тооллогын комисс хүрэлцэн ирэхэд урьдаас нь олон хүн угтан авч тусгайлан зассан ширээний дэргэд суулгалаа.

Комиссууд тооллогынхоо ажилд орж өрхийн тэргүүлэгч хэн билээ гэхэд тойрог ширээний ард сууж байсан офицер толгойгоо илж хүмүүсүүд рүү харж инээмсэглээд Лхамсүрэнгийн Янсанжав ам бүл 3 гэж асуултуудыг хариулав.

Дараа нь Янсанжавын баруун мөрөнд зэрэгцэн суусан эмэгтэй Нанзадын Далантай өрхийн тэргүүлэгчийн эхнэр нь гэж хариулж дууссаных дараа өвөр дээрээ байгаа хүүгээ харж Янсанжавын Цоттсайхан өрхийн тэргүүлэгчийн хүү нь гэж бичүүллээ.

Комиссууд; —За хүүг нь эцгийнх нь гэрчилгээнд хамт бүртгэлээ гээд гэрчилгээг гардуултал нижгэнэсэн алга ташилт өрөө дүүрэн цуурайтлаа. Хоёр залуугийн эцэг эх амсар дүүрэн мэлтэлзүүлсэн мөнгөн аягатай сүүг аз жаргалант амьдралаа холбож байгаа хүргэн, бэр болон тооллогын комиссуудад ерөөлтэй сайхан үгээ хэлж бариад давхар баярын энэ өдөр өрөө дүүрэн баяр жавхлантай найр эхэллээ. Энэ бол хүн амын тооллогын өдөр НАХ хэлтэсийн ажилтан ахмад Янсанжав, нийтийн хоолны газрын ажилчин Далантай нар амьдралаа нэгтгэж БНМАУ-ын өрх гэрт нэгийг нэмсэнд найз нөхдүүд нь хуримын зүйлийг бэлтгээд баярын өдөр бас дахин баяр болцгоож байгаа нь энэ ажээ. Г. АДЪЯАТОГТОХ

ШИЛДЭГ БҮТЭЭЛИЙН ДЭЭЖТЭЙ ШИНЭ ОНЫХОО АЖИЛД ОРЛОО

ҮЙЛДВЭР ХОРШООЛЛЫНХОН

Аймгийн үйлдвэрийн хоршооллын холбоо (системээрээ) 1962 оны үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг хугацаанаас нь 5 хоногийн өмнө 107.1 хувиар биелүүллээ. Үүний дотор оёдлын үйлдвэрлэл 196,9 хувь, гутлын үйлдвэрлэл 117,2 хувь төмөр эдлэлийн төлөвлөгөөг 101,3 хувиар, барилга үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг 177,3 хувиар, бараа борлуулалтын төлөвлөгөөг 116,6 хувиар,авто тээврийн тонн км-ийн төлөвлөгөөг 105 хувиар биелүүлж сайхан амжилт гаргалаа.

Үйлдвэрийн холбооны харьяа Лүнгийн артель үйлдвэрийн төлөвлөгөөг 111,4 хувь,Архустын артель 103,8 хувь төвийн артель 101,0 хувь, Баянчандманий артель 118,3 хувиар биелүүлжээ.

Үүний дотроос Баянчандманий артель бараа борлуулалтын төлөвлөгөөг 120,1 хувиар тонн км-ийн төлөвлөгөөг 112,8 хувиар, оёдлын үйлдвэрийн төлөвлөгөөг 186,2 хувиар гутлын үйлдвэрийн төлөвлөгөөг 121,5 хувь, химийн үйлдвэрлэлийг 210,9 хувиар биелүүлж бусад артелиудаасаа давуу амжилт гаргав.

Үйлдвэрийн хоршооллын хоршоологч гишүүн ажилчдын дотроос Лүнгийн артелийн Нямцэрэн, Цэнзмаа.Архустын артелийн Цэрэнпунцаг, Баттогоо,Төвийн артелийн Гомбожав, Д. Намсрай, Энэбиш, Юу—шу—дай, Чоймбол, Баянчандманий артелийн Чанцал,Бадамгарав, Довдон нарын зэрэг ажилчид жилийнхээ нормыг 112,1—243,3 хувиар биелүүлж бусдаасаа давуу амжилт гаргав.

Шилдэг агнуур шижир алт

Анчид арга туршлагаа ярилцав

Саяхан аймгийн тэргүүний анчдын 2 дугаар зөвлөлгөөн болж, анчид өөрсдийн арга туршлагаа зөвлөн ярилцав.

Тус зөвлөлгөөнд „Улсын төлөвлөгөөг биелүүлэхэд анчдын үүрэг„ гэсэн илтгэлийг аймгийн худалдаа бэлтгэлийг удирдах газрын дарга Гончиг тавьж хэлэлцүүлэв. Илтгэгч ан агнуурын ажлын арга туршлага, бүтээлээрээ шалгаран ирж зөвлөлгөөнд оролцож байгаа анчдад баяр хүргээд одоо аймгийн хэмжээгээр идэвхтэн анчид 200 гаруй байгаагийн дотор БНМАУ-ын тэргүүний анчин Өлзий, Дамба, Дорж, Мягмар нарын зэрэг анчид оролцож байгааг дурьдав.

1962 оны ангийн үс хөлдүүгийн төлөвлөгөөг биелүүлэхийн төлөө анчдын идэвхтэй ажиллагааны үр дүнд үнэг 887, чоно 256, хярс 163, шилүүс 32 туулай чандага 720, дорго 116, мануул 312, тарваганы арьс 95157, тарваганы тос 19145 кг, зээрийн арьс 670, мах 7978 кг, гахайн мах 472 кг, шувуу 5088, хэрэм 873,зурам 6298, -ыг бэлтгэж тарвага, үнэг, мануул, зэрэг бэлтгэлийн жилийн төлөвлөгөөг биелүүлжээ.

Баянзүрх, Батсүмбэр, Сэрэглэн, Мөнгөнморьт, Эрдэнэ, Баянжаргалан зэрэг сумд ангийн үсний төлөвлөгөөг нилээд амжилттай биелүүлж байгааг сайшаав. Зөвлөлгөөнд оролцож байгаа анчдын ан агнуурын байдлыг судлан үзэхэд нэг анчин жилд дунджаар тарвага 615, үнэг 17, чоно 3 хярс 10-ыг агнаж бэлтгэлд нийлүүлсний дээр өөрийн аж ахуйдаа 3500 төгрөгийн орлого оруулж чалсан байна.

Анчин нөхдийн ан агнуурын ажил нь аймгийн хэмжээний бэлтгэлийн зүйлийн 16,8 хувь. буюу 500 мянган төгрөгт хүрч байгааг илтгэгч сайшаан тэмдэглээд анчдын дунд ан агнуурын хууль дүрмийг зөрчиж, агнасан зарим зүйлээ дамлан худалдаалах.залуу анчдыг сургах ажил муу байгааг шүүмжлэн ярив.

Батсүмбэр сумын анчин Баянмөнх, Цэнд-аюуш нар буга, хандгай алж улсын хууль зөрчиж гэмт хэрэг гаргаж байжээ. Хашир анчид ангийн арга барилаа заахгүй байгаагаас залуу анчид төрөхгүй байна гэлээ.

Зөвлөлгөөнд оролцсон анчид өөрсдийн агналтын арга туршлагаа яриад ан хийхэд буу сум, хавхаар дутагдалтай байна гэв.

Борнуур, Баянчандмань, Архуст, Мөнгөнморьт, Баянцагаан зэрэг сумдад ангийн бригад, нийгэмлэг байхгүй.

Сумын захиргаа, анчдын материаллаг сонирхлыг дээшлүүлэх талаар анхаарал тавихгүй байгааг шүүмжилцгээв.

Зөвлөлгөөнд оролцсон аймгийн намын хорооны 2 дугаар нарийн бичгийн дарга Дамбажамц, АДХГ Захиргааны 1 дүгээр орлогч дарга Цэрэн, худалдаа бэлтгэлийн яамны бэлтгэл хэлтсийн ажилтан Банзрагч нар үг хэлж анчдад үнэт зөвлөлгөөн өгөв.

Зөвлөлгөөнөөс БНМАУ-ын тэргүүний анчин цолоор 20 хүн хөдөө аж ахуйн «тэргүүний залуу» тэмдгээр 3 хүн тус тус шагнагдав.

Баянбараат сумын анчин Өлзий 1035 тарвага агнаж, аймгийн худалдаа бэлтгэлийн удирдах газар, ХЗЭ-ийн хорооноос гаргасан болзлыг биелүүлэн аймгийн «аварга анчин» боллоо.

Болзол дүгнэлээ

1962 онд тарваганы арьс,тос бэлтгэх болзлыг дүгнэсэн, аймгийн худалдаа бэлтгэлийг удирдах газар,хувьсгалт залуучуудын эвлэлийн хороо тогтоол гаргалаа.

Баянзүрх сум тарваганы арьс 7500-г бэлтгэхээс 9000-г бэлтгэж төлөвлөгөөгөө 1500 арьсаар давуулж,тосны төлөвлөгөөг 366 кг-аар давуулан биелүүлсэн байна. Алтанбулаг сум тарваганы арьс 5400-гаас 7009-ыг бэлтгэж 1609 арьсаар төлөвлөгөөгөө давуулан,тосны төлөвлөгөөг 257 кг-аар илүү биелүүлж 2 дугаар байр эзлэн 1000 . төгрөгөөр,сумын нам, эвлэлийн үүр,гүйцэтгэх захиргаа,худалдаа бэлтгэлийн ангийн дарга нар тус бүр 100 төгрөгөөр шагнагдлаа. Харин болзлын 1 дүгээр байр хангасан сум гарсангүй.

Баянбараат сумын анчин Өлзий,Эрдэнэ сумын анчин Дамба нар 932—1035 тарвага агнаж,тарвага бүрээс 300—400 грамм тос ашиглаж болзлын бүх зүйлийг хангасан учир 1 дугаар байр эзэлж,БНМАУ—ын тэргүүний анчин тэмдэг,калябар буу,үнэмлэхээр шагнуулж, нөхөр Өлзий аймгийн 1962 оны «аварга анчин»цол ,дипломын хамт авлаа.

Мөн болзлын 2 дугаар байрыг Баянзүрх сумын анчин Дунгар,Эрдэнэ сумын анчин Мартинов, Гомбосүрэн нар, болзлын 3 дугаар байрыг Баянзүрхийн Мягмар,Тариатын Цэрэндорж,Баянцагааны Дамдинсүрэн,Мөнгөнморьтын Баатар, Эрдэнийн Самбуу,Өнжүүлийн Ядам зэрэг 15 анчин байр эзэлж зохих шагналаа авлаа.

Тарвага өвчих,тос авах ажилд онц идэвхтэй ажиллаж тарвага нэг бүрээс 500 грамм хүртэл тос ашигласан Тариатын Должинсүрэн, Эрдэнийн Махбарьд,Дэлгэрхааны Цэнд-даш нарын зэрэг 8 эмэгтэй үнэмлэх үнэ бүхий зүйлээр шагнагдлаа.

Ж. Дэмчигжав

УРИАЛГА

Аймгийн тэргүүний анчдын 2 дугаар зөвлөлгөөнд оролцогчид ангийн нийгэмлэгийн гишүүд, залуучуудад хандаж энэхүү уриалгыг гаргав.

Ангийн нийгэмлэгийн гишүүд залуучууд, анчид аа!

1. Ан агнах авьяас чадвар, туршлага сонирхолтой, ан амьтдыг хайрлан хамгаалагч хүн бүр ангийн нийгэмлэгийн гишүүнд элсэн орж анчдын эгнээг өргөтгөе.

2. БНМАУ-ын ан агнуурын хуулийг анчин бүр биелүүлж хөдөлмөрчдөд үлгэрлэн сурталчилж хууль зөрчих явдалтай шийдвэртэй тэмцэе.

3. Өөрсдийн үр хүүхэд залуучуудыг ан амьтдыг хайрлан хамгаалагч болгон хүмүүжүүлэхийн хамт ан агнах сонирхол чадвар туршлагатай болоход нь тусалж өөрсдийнхөө туршлагыг залуу үедээ залгамжлуулан үлдээхийн тулд анчин бүр 2—3 залууг 1963 онд ан агнах ажилд сургая.

4. Манай орны тэргүүний анчдын ан агнадаг арга туршлага ба энэ зөвлөлгөөнд оролцож байгаа Баянжаргалан сумын анчин Готовын майлах, улих аргаар чоныг ойртуулан авчирч агнадаг арга, Баянбараат сумын анчин Өлзийн,тарваганд хавх тавьдаг арга, Жаргалант сумын анчин Буянгийн мөрдөх, гүйдлий нь отох, уул хяраар хайгуул хийж ан байгаа газрыг урьдчилан судалдаг арга, Төвийн худалдааны ангийн Аргамжийн морио тууж өөрийгөө халхлан буудах арга, Баянзүрх сумын анчин Мягмарын анд нохой сургадаг арга, Өнжүүл сумын тэргүүний анчин Ядмаагийн тарвага хашгаруулж хүзүүний мушгиаг гарган буудаг аргыг ажилдаа нэвтрүүлэн хэрэглэцгээе.

Тарвага нэг бүрээс 501 грамм тос ашигласан Тариат сумын тарвага өвчигч эмэгтэй Должинсүрэнгийн туршлагыг анчин бүр эзэмшие.

5. Мал ба ан амьтдын дайсан чоныг үүр, гүйдлийг судлан ороо, төрөлтийн үеий нь ашиглаж агнахын хамт чоно авлах ажлыг нийтийн ажил болгон зохиоё

6. Ан амьтдыг агнах ашигтай үе нь 11, 12, 1 дүгээр сарууд байдгийг онцлон анхаарч энэ хугацаанд ан амьтан, шувууг зохистой агнаж, улсдаа бүрэн тушаая.

7. Нэгдэл сангийн аж ахуйн ажилтан, ажилчид аа!

Үнэг, хярс, чандага, туулай, зээр, гөрөөс зэрэг зарим ангийн үр зулзага төлийг тэжээж томруулан арьс үс, өөх тосыг улсын төлөвлөгөө биелүүлэхэд ашиглацгаая.

8. Сургуулийн сурагчид, залуучууд аа!

Зурам, жирх, чандага, туулай, солонго зэрэг ан амьтдыг агнахад идэвхтэй оролцож ахмад анчдын арга туршлагаас байнга суралцаж анчин болцгооё.

Тус зөвлөлгөөнд оролцогч анчин бид аймаг байгуулагдсаны 40 жилийн ойд агнуурын ажлын амжилтаар бэлэг барихын тулд 1963 оны 1 дүгээр улирлын бүх төрлийн ангийн үс, хөлдүүгийн төлөвлөгөөг 25 хувиар давуулан 1963 оны 2 дугаар сарын 20-ны дотор жилийн төлөвлөгөөг 12 [illegible] гаар сарын 15-ны дотор ча[illegible] сайтайгаар бүрэн биелүүлж [illegible] дахаа аймгийн намын хороо, АДХГ Захиргаа, бүх хөдөлмөрчдөд аймгийн бүх анчдыг төлөөлөн илэрхийлж байна.

Аймгийн тэргүүний анчдын 2 дугаар зөвлөлгөөнд оролцогсод

Өвгөн анчны

—Ан агнана гэдэг алдар гавьяатай бөгөөд аймшигтай хэцүү, тэгсэн атлаа ёстой л сэтгэл сэргээсэн сайхан ажилдаа гэсээр цуутай анчин Мягмар гуай бид хоёрын яриа эхэлсэн юм.

—Та хэдий үеэс эхлэн ан агнаж эхэлсэн бэ?

—Би бүр бага наснаасаа эхэлсэн хүндээ.

Би Увс аймагт төрсөн хүн.

Миний эцэг өсөх наснаасаа өтлөх насаа хүртэл ан хийсэн боловч намайг лам болгохоор 9 настайд минь Яринтаа гэдэг ламд шавь оруулж өгсөн юм.

Би аав шигээ сайн анчин болохсон гэж цаг ямагт хүсч байсан болохоор Яринтаа ламынхаас оргож гэртээ харьсан юм.

Лам болох дургүйгээ ээждээ шууд хэлээд хоёр өдрийн турш ааваас нуугдаж байгаад эзгүй хойгуур нь буугий нь аваад гөрөөлөхөөр явлаа.

Намайг ямар нэгэн ан агнаад ирвэл аав минь лам болгоно гэж зүтгэхгүй гэдгийг лавтай мэдэж байсан юм.

Учир иймээс анаж хичээсээр яваад нэг туулай алаад бөөн баяр болсоор гэртээ ирсэн юм.

Ингэж миний хамгийн анхны ан «ангийн дээж» бор халзан туулай болсон юм даа.

Тэр цагаас аавaa дагалдан агнадаг боллоо.

Аав минь өдөрт гурван сум л өгнө, өгсөн сумны нь хоёры нь хий буудвал маргааш нь анд явуулдаггүй байлаа.

Энэ явдал хожмын өдөр сум гээлгүй буудаж сурахад их нөлөөлсөн юмдаа- гээд хүд хүд инээж суулаа.

—Та ан хийсэн хугацаа[illegible]

Холбоочид өнгөрсөн онд

Аймгийн холбоочид 1962 онд хийсэн ажлаа дүгнэн ярилцаж өөрсдийнхөө өмнө тодорхой зорилт тавин 1963 оныхоо ажилд итгэл төгс орлоо.

Өнгөрсөн онд холбоочид харилцаа ашиглалт,солилцооны төлөвлөгөөг 131.7 хувиар,биелүүлж сайхан амжилт гаргасны дотор бичиг захидал, цахилгаан мэдээ,хот хоорондын ярианы төлөвлөгөөг 131—236 хувиар биелүүлжээ.

Баянцогт,Батсүмбэрийн сангийн аж ахуй, Заамар, Сэргэлэн сум,Баянбараат сумын 3 дугаар бригад, Их хайрханы уурхай, Жанчвилан, Сөгнөгөрийн амралт, зэрэг төв суурин газрууд 190 км газар шугам татаж телефон утас тавьсан байна.Ингэснээр бүх сумдын 65,2 хувь нь аймагтайгаа шууд харилцах болжээ.

Баянзүрх,Баянжаргалан зэрэг 9 суманд 25—50 ваттын чадалтай радио үзел байгуулж ашиглалтанд оруулснаар бүх сумдын 91,7 хувийг радио цэгтэй болгожээ.

Холбоочдын Шагдар ахлагчтай социалист хөдөлмөрийн бригадын хамт олон сум,сангийн аж ахуй,суурин газруудад радио үзел,телефон шугам тавьсан зэрэг ажлаас 55 мянган төгрөгийн цэвэр ашгийг оруулжээ.

Холбоочид 1962 оны орлогын төлөвлөгөөг 107 хувиар биелүүлж 33 мянган төгрөгөөр давуулсны дээр Угтаалцайдам Баянчандмань, Баянзүрхийн холбооны салбарууд төлөвлөгөөгөө 102—202 хувиар биелүүлсэн байна.

Тэрээр аймгийн төвийн холбооны телефон техникч Төрөө хуучин хаядал ашиглан шугамын сонсгол сайжруулах өсгөгч, кабельчин Базар шугам ашиглалтын сүлжээний залгуур, Архустын холбооны монтер Шагдарсүрэн шагайны ясаар шугамын тусгаарлагч санаачлан хийж ашиглалтанд оруулсан зэрэг шилдэг амжилт шинэ бүтээлийн ундраа холбоочдын дунд их байна.

Аймгийн холбоочид 1963 оны эхний хагас жилийн харилцаа ашиглалт,үйлчилгээний төлөвлөгөөг 103 хувиар биелүүлэх, Баянцагаан, Мөнгөнморьт суманд 150 км урт телефон шугам татах, Бүрэн, Өндөрширээт сумдыг радио үзэлтэй болгох ба холбоочид бүр нэг шинэ санаачлага гарган ажлын амжилт бүтээлээр аймгийнхаа 40 жилийн ойд бэлэг барина гэж сэтгэл дүүрэн амалцгаав.

Б,ДОРЖ

Таван шавийн багш

Батсүмбэрийн сангийн аж ахуйн авто машины жолооч Чимид 31 жил авто машин жолоодохдоо сар, улирал, жилийнхээ тээврийн төлөвлөгөөг биелүүлж олон тонн бинзен хэмнэжээ.

Чимид зөвхөн сүүлийн 10 жилд 16 тонн бинзен хэмнэж 24 дугуй нормноос нь 480000 км явуулж улсад 10 гаруй мянган төгрөгийн цэвэр ашиг оруулж 5 хүнийг жолоочийн мэргэжилд сургажээ.

ЗУРАГ ДЭЭР:Жолооч Чимид тээвэрт гарахын өмнө

Анч хүү

Анч гэж нутаг усандаа алдаршсан бяцхан хүү Лхагжав Тариат сумын бага сургуульд суралцдаг юм.

Энэ хүү хичээлийнхээ чөлөө цагаар 10 хоногт 63 зурам агнаж Тариат сумын анчдын зөвлөлгөөнд оролцжээ.

Зурам агнах гэдэг, тэгээд ч 63 зурам агнана гэдэг тийм ч хялбар ажил биш болох нь хэний ч мэдээж хэрэг шүү дээ. Тэхээр бяцхан Лхагжав мөдхөн манай тэргүүний анчдын эгнээнд орох нь дамжиггүй.

Тогоочийн зүтгэл

Архустын сангийн аж ахуйн төвийн яслийн тогооч Цэмбэл гуай 48 насалтлаа улсад 20 гаруй жил хөдөлмөрлөснийхөө сүүлийн жилүүдийг яслид тогоочоор, ажиллаж ямарч сургууль курс хийгээгүй атлаа өөрийн идэвх зүтгэлээр яслийн насны хүүхдийн 12 нэр төрлийн хоолыг амт чанар сайтай хийдэг болж, талх барих, мантуу хийх талаар сүрхий дадлагажжээ. Цэмбэл гуайн нэг сайн чанар нь олон нялх хүүхдэд үйлчлэхдээ эх хүний хайрын сэтгэлээр хандаж ямарч сандрал уцаарлалт байдаггүйн гадна мэдсэн сурснаа бусдад хүртээхийг эрмэлздэг хүн юм.

Хүн эмнэлэгийн тогооч Жаргал, эмэгтэй Цэндсүрэн, яслийн цэвэрлэгч Ичинхорлоо нарт мантуу хийх, талх барих төмс, манжин, цагаан будааны нухамш хийхийг заӑк сургасны гадна одоо сумын төвийн эмэгтэйчүүдэд талх барих, мантуу хийхийг зааж байна.

Г. БАТЧУЛУУН

ярианаас

ямар ямар ан хэдийг агнаав.

—Би сүүлийн жилүүдэд буга 500,бас баавгай гахай ирвэс зэрэг том ан 300 шахмыг агнасан.

—Энэ нутагт ирээд удаж байна уу?

—1948 онд ирсэн. 1959 онд тус аймгийн Баянзүрх сумын «Сүхбаатарын зам» нэгдэлд орсон юм.

Тэгээд нэгдлийнхээ ангийн төлөвлөгөөг биелүүлэхэд чадах ядахаараа мэрийдэг болсон.Нэгдэлд орсон цагаас минь амьдрал дээшлэн ан агнах сонирхол улам нэмэгдсэн шүү.

—Ямар ан голлон агнадаг вэ?

—Чоно, баавгай агнахдаа л илүү дуртайдаа. Ер нь тэгээд төрөл бүрийн ан агнадаг.

—1961—1962 оныхоо агнуурын байдлаас ярьж өгнө үү?

—1961-1962 онд чоно 41, үнэг 21, шилүүс 6, баавгай 3, тарвага 1712-ыг агнаж бэлтгэлд тушаасан даа —гэж БНМАУ-ын тэргүүний анчин Мягмар гуай сэтгэл хангалуун ярианаа төгсгөсөн юм.

Залуу анчны тухай

Тэргүүний анчдын зөвлөлгөөнд хүрэлцэн ирж арга туршлагаа солилцогчдын нэг бол МХЗ Эвлэлийн гишүүн 18 настай Мартинов билээ. Энэ залуу Эрдэнэ сумын нутагт төрж өссөн юм. Тэрээр бага наснаасаа ах Дугарынхаа хамт ан агнах дур сонирхолтой, авьяас билэгтэй байсан нь өнөөдөр тэргүүний анчидтай мөр зэрэгцэн ярилцаж суухын нь эх үүсвэр болж өгчээ.

Мартинов гагцхүү ан агнаад зогсдоггүй,мал ч хичээнгүйгээрээ хавь орчиндоо нэртэй залуу юм. Сүүлийн таван жил дараалан өөрийн эцгийн хамт улсын бэлтгэлийн мал туухдаа малд тарга хүч авахуулах, соргог сайхан бэлчээр сонгох талаараа ихээхэн арга туршлага бүхий хүний нэг болжээ.

Малч хичээнгүй,анчин залуу Мартинов 1961 онд 445 тарвага,25 зурам,15 хүрэн,4 чоно 2 үнэг,5 зээр агнаж тарвага бүрээс 200 грамм тос авч улсын бэлтгэлд тушааж байсан бол 1962 онд 600 тарвага агнах үүрэг аваад 650 тарвага агнаж тарвага бүрээс 250 грамм тос авч 22 хярс,6 үнэгний хамтаар улсад тушаасныг үзвэл Мартиновын агнах арга барил эрс дээшилж явааг тодорхой харуулж байгаа хэрэг ээ.

Залуу анчин Мартинов ярихдаа:

—Ан агнах ажил бол сайхан бөгөөд асар их арга туршлага, зориг самбаа шаарддаг ажилдаа. Гэвч бэрхшээл саадын өмнө шантралгүй,ахмад анчдын туршлагаас цаг ямагт сурч байвал сая сайн анчны зэрэгт хүрч чадна.

Миний хувьд гэвэл ан агнаж анчин гэдэг алдар нэрийг хүлээж авахын тулд чухам л „цагаан толгой“ эхлэн үзэж байгаатай адил байна.

Би тарвагыг өглөө оройны гараагаар нар дагаж буудах буюу гүйж буудах зэргээр агнадаг.

Харин хярс агнахдаа хавхаар голчлон агнадаг юм.

Тэхдээ хавхандаа тарваганы тос түрхээд өвсөөр далдлан тавьдаг. Эсвэл хярсыг алсаас хараад өөрийнхөө биеийг дутуу харуулаад хонхорт хэвтээд хааяа хааяа ямар нэг чимээ гаргахад хярс аяандаа ойртон ирдэг.

Тэр үед нь буудахад сум гарздахгүй ашигтай агналт болдог гэж залуу анчин Мартинов ярьж байлаа.

Өсөж яваа залуу анчин Мартинов аймгийн тэргүүний анчдын зөвлөлгөөнд оролцож

ТЭМДЭГЛЭЛ

МХЗ Эвлэлийн Төв Хорооны «Хөдөө аж ахуйн тэргүүний залуу»гэдэг тэмдгээр шагнагдсан юм.

Малч залуу

Өтгөн боловч хөвдөрхүү болов уу даа гэж бодогдмоор ургацтай Юншийн ухаад 1000 гаруй хонин сүрэг палайн идээ шилж яваа нь энэ жилийн өнтэй сайхныг санагдуулна.

Хонин сүргийн зүүн захад суурь сүрэгтээ туугдах маягаар харьулж яваа залууг харахад хэзээний хоньчин хүн аятай.

Эдний сүрэг эр төлөг голдуухан болохоор ээрч тогтоож харнулахгүй бол эрхлэн тоглох, бөөгнөрч гүйхээс эхлээд эзнийхээ анхаарлыг цаг ч байтугай минутаар ч холдуулдаггүй байна.

Энэ залуу хонин сүргээ ингэж уйгагүй хариулдгийн ачаар сүрэг нь тарган өвөлжиж байна.

Хөх өндрийн энгэрт байгаа айлын гадаа очиход ажилч хүний их хүч гаргаж барьсан тохилог маягийн хөрзөн хоrooтой 2 гэр байв.

Монгол—Солонгосын найрамдал нэгдлийн бог малын 1 дүгээр бригадын хоньчин залуу Амар овогтой Цагаан-өвгөнийх ажээ. Энэ залуу эхтэйгээ хамтарч 4—5 хоногт 1000 гаруй хонины багтаамжтай тохилог хороо барьжээ.

Цагаан өвгөн малч хичээнгүй бас ном хэвлэл их уншдаг нилээд соёлч залуу гэж нутагусандаа магтагддаг юм.

Саяхан «Шоовдор хүмүүс» гэдэг зохиол уншаад одоо «Эрлэгийн эзэн ахмад» гэдэг зохиол уншиж, захиалсан бусад хэвлэлээ дугаар алдахгүй ашиглаж байна.

Ю. Чойжилсүрэн

САЙХАН АМРАЛТ

Баянцагаан сумын нэгдлийн ерөнхий хороо, их эмчийн салбарынхаа дэргэд жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг төрөхийн өмнө сувилах байр байгуулав. Энэ байранд мал аж ахуй дээр ажиллаж байгаа жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг төрөхийн нь өмнөх амралтын хугацаанд нь хоол унд, орон сууцаар үнэ төлбөргүй хангаж, эмчийн байнгын хяналтанд авч жирэмсэн эмэгтэйчүүд бүхэн эмнэлэгт төрөх бүрэн боломжоор хангагдаж байна.

15 ортой хүүхдийн цэцэрлэг байгуулж ашиглалтанд оруулснаар гэрийн ажилтай эмэгтэйчүүдийг нийгмийн хөдөлмөрт оруулсан нь нэгдэлч олны идэвхийг улам өндөржүүлж байна.

Ц. Балам

107 хувиар...

Эрдэнэсант сумын хөдөлмөрчид мал өсгөх улсын төлөвлөгөөг 107 хувиар биелүүлсэн сайхан амжилтаар шинэ оныхоо ажилд орлоо.

70 сая тонн эрдсийн сан

Зөвлөлт Холбоот Улсын (сельская жизнь) сонинд бичигдсэн нэгэн жижиг тэмдэглэл бидний анхаарлыг татав.

Харьков хотын ойролцоо чулуун нүүрсний уурхай байдаг.

Нүүрсийг сорглон ялгах үед хэсэг хэсэг чулуулаг тохиолддог бөгөөд түүнийг их төлөв ямарч ашиггүй зүйл гэж хаядаг байжээ.

Уурхайн тэр чулуулаг ямарч ашиггүй зүйл гэж олон жилийн турш хэн бүхэн бодсоор ч иржээ.

Гэтэл Харьков хотын уулын машин үйлдвэрийн эрдэм шинжилгээний ажилтай техникийн ухааны дэд эрдэмтэн И. Д. Янтовский, уурхайн чулуулагт цахиур, хөнгөнцагаан, бор, төмөр, зэс зэрэг 25 гаруй чухал язгуур махболь байдаг гэж нотолсон байна.

Тэхдээ тэдгээр нь чулуулагт маш бага хэмжээтэй байдаг аж. Эдгээр бодисуудыг ургамал маш бага хэмжээгээр хэрэглэдэг учир ургамлын физиологич нар түүнийг язгуур, мах бодь гэж нэрлэдэг байна. Хэрэв ийм язгуур, мах бодиуд газрын хөрсөнд байхгүй бол ургамал хэвийн байдлаар ургаж чаддаггүй юм.

Жишээ нь: Газрын хөрсөнд ердийн шим тэжээлээс гадна бага хэмжээний бор байхгүй бол чихрийн манжин хэвийн байдлаар ургаж чадахгүй, үндэс нь ялзарч өвчлөөд үхдэг аж. Уурхайн чулуулгийг ашиглах явдал нь тариалангийн талбайг бордох эрдэс бордоог асар их хэмжээгээр бэлтгэх сайхан боломжийг нээж байна. Наад захын тооцоогоор үзэхэд Зөвлөлт Холбоот Улсын чулуун нүүрсний уурхайгаас жил бүр 70 сая тонн чулуулаг ялгагдаж байна.

Чулуун нүүрсний энэ хаягдал бол хөдөө аж ахуйд ихээ хэн ашиг тус өгөх юм гэж нөхөр И. Д. Янтовский бичсэн байна.

Манай орны олон уурхайн хаягдал чулуулгийг ашиглаж, тариалангийн талбайг бордох бордоо бэлтгэх ажлыг сэдэвлэх юм бол их ашиг олох байна.

П. Шинжээ

Асрагч Цэндтогоо

Аймгийн нэгдсэн больницад асрагч Цэндтогоо ажилладаг юм.

Тэрээр асруулж байгаа хүмүүстэй эх хүний хайраар хандаж, үс хумсыг тогтмол авч, хэвтрийг байнга засах, цаг алдалгүй эргэж ямар сувилгаа үйлчилгээ шаардлагатай байгааг нь асууж яг хүсэлд нь тохиртол үйлчилдэг хүн юм.

Цэндтогоо шалыг өдөрт 3 удаа угаахдаа нэг ээлжинд нь бага зэргийн савантай халуун усаар, дараагийн ээлжинд нь модны цэвэр үртсээр, сүүлийн ээлжинд нь чийгтэй цэвэр даавуугаар арчаад эцэст нь цэвэр хуурай даавуугаар гялалзтал арчиж, бусад хэрэглэлийг огт шороо тоос болголгүй арчдаг учир түүний хариуцсан хэсэг нь бусдаасаа илүү цэвэр байдаг.

Одоо асрагч Цэндтогоогийн туршлагыг аймгийн төвийн бүх цэвэрлэгч нарт сургуулиар зааж байна.

Г. Батчулуун

Суурийн ажлыг шуурхай болгоё

Саяхан Мөнгөнморьт сумын төвд суурийн ахлагчид, намын гишүүд, депутатууд, сумын төвийн албан газрын дарга нарын хамтарсан өргөн зөвлөлгөөн болов.

Зөвлөлгөөнд 1962 онд сууриудын хийсэн ажлын дүн цаашид тавих зорилт 1963 оны төл хүлээн авах бэлтгэлийг бүрэн хангая гэсэн илтгэл сонсголыг нэгдлийн ерөнхий хорооноос тавьж хэлэлцүүлэв.

Зөвлөлгөөний илтгэл, хүмүүсийн ярианаас үзвэл тус сумнэгдэл 1962 онд нэгдлийн үйлдвэрлэлийн үндсэн нэгч болсон суурь зохион байгуулалтыг замбараагүй хийж, суурийн ахлагч нарт хадлан билчээр, өвөлжөө хаваржаа, хашаа хороо, хөдөлмөрийн багаж хэрэгслэлийг хариуцуулан өгч, суурийн ахлагч нарын хийх ажлын хуваарыг тогтоож өгөөгүй байжээ.

Нэгдлийн ерөнхий хороо, бригал, суурийг хангалтгүй удирдаж тэдний ажилд тавих хяналт шалгалтыг орхигдуулснаас суурийн ажил сурхий суларч үйлдвэрлэлийн өмнө тавигдсан төлөвлөгөөт даалгавар тасалдаж нийгмийг хохируулахад хүрч байна.

1962 онд нэг малаас авсан ашиг шим, 100 эхээс бойжуулсан төл урьд оныхоосоо буурсан байна.

1962 онд малын төл бойжуулах бэлтгэлийг хангалтгүй хийж энэ ажлыг бүх нийтийн хүртээл болгож чадаагүйгээс сумын хэмжээгээр 100 эхээс ботго 21, унага 68, тугал 58, хурга 50, ишиг 44-ыг бойжуулан авч арчилгаа маллагааны муугаас 2020 төл үхүүлж 2035 мал хээл хаяж сувайрсан байна. Нэгдлийн хэмжээгээр малд тарга тэвээргэ авахуулах, сааль, сүү, үс ноосы нь ашиглах, хашаа саравч барих ажил ор нэрийн төдий зохиогдож иржээ.

Хонины хоёр дугаар бригад зүй бусын хорогдлоор 1017 хонь үхүүлсэн ба үржил фермийн хоньчин Жамцаа, Д. Сэдэд, Жанчив нар 200—401 хурга ажиллагааны муугаас хорогдуулсан байна.

Үүнээс болж 1962 оны мал өсгөх улсын төлөвлөгөөг сумын хэмжээгээр 14,3 хувиар тасалдуулж малын зүй бусын хорогдол урьд оныхоосоо 10 хувиар нэмэгдсэн байна.

1962 оны орлогын төлөвлөгөөг 28 хувиар тасалж сүү цагаан идээ ашиглах төлөвлөгөөг 5 000 литр, төрөл бүрийн ноосы төлөвлөгөөг 1640 кгаар тасалдуулж 300000 төгрөгийн орлогыг малын ашиг шимээс алдсан байна.

Дэлгэржавхлант нэгдлийн ерөнхий хороо, нэгдлийн үйлдвэрлэлийн ажил ийм урагшгүй явагдаж улсын төлөвлөгөөт даалгавар тасалдаж байхад түүнд дүн шинжилгээ хийж ажлаа сайжруулах талаар биечилсэн тодорхой ажил зохиохгүй байгааг зөвлөлгөөнийхэн хурцаар илрүүлэн шүүмжилж ажил сайжруулахад чиглэсэн санал зөвлөлгөөн гаргалаа.

Зөвлөлгөөнд суурийн ахлагч Сэдэд, Содвий нарын 20 гаруй хүн үг хэлж туршлагаа харилцан солилцож өөрсдийн хариуцсан суурийн ажлыг сайжруулах талаар үүрэг авав.

Зөвлөлгөөнөөр суурь зохион байгуулалтыг шинэчлэн өөрчилж нэгдлийн бүх малыг 61 суурь болгож суурийн ахлагч нарыг намын үүрийн товчоогоор баталж суурийн ахлагч нарын эрх, үүрэг, хийх ажлын хуваар дүрмийг зөвлөлгөөнөөр хэлэлцэн батлав.

Зөвлөлгөөнийхөн 1963 оны төлийн бэлтгэлийг 1 дүгээр сарын 10-ны дотор бүрэн хангаж бог малын төлийг 100 хувь хөрвийн аргаар, тугалын хаа 50 хувийг заядуулан бойжуулах, 1963 онд малын сүү шим ноос үс ашиглах төлөвлөгөөг нэр төрлөөр нь биелүүлэх, суурийн дотор зохиогдох олон талын ажлын эрч хүчийг сайжруулахтай холбогдсон чухал заалт бүхий шийдвэр гаргав.

1962 оны ажилд олсон амжилт туршлагаа улам бататгаж хоцрогдол дутагдлыг үндсээр нь арилгаж 1963 оны ажилд нэгдэгч олны хүч хөдөлмөрийг зөв зохион байгуулж нэгдлийн үйлдвэр санхүүгийн төлөвлөгөөт даалгаврыг бүх үзүүлэлтээр нь биелүүлэхийн хамт бригад суурийн ажлыг жигд сайжруулах явдал Мөнгөнморьт сум нэгдлийн нам улс, олон нийтийн байгууллагуудын хойшлуулшгүй чухал зорилт болж байна.

Д. Дондогдорж

ХАРИУЦЛАГАТАЙ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА
Д. БЯМБАА

«Анхдугаар таван жил» сонины газар хэвлэв.